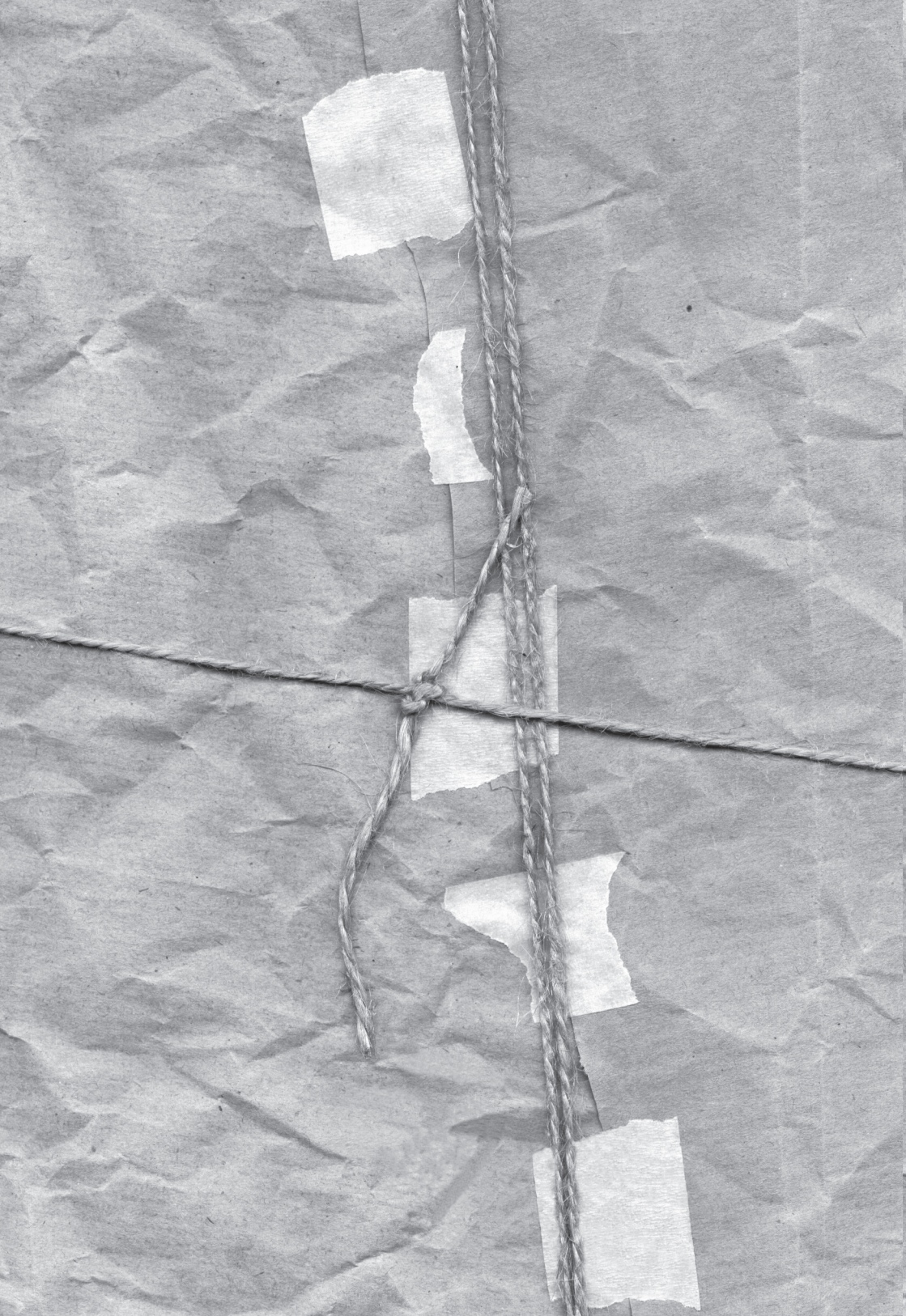

Het geheim van de gifmengers

PSSST!

Weet jij een spannend geheim?

Win een boek met jouw naam erop!

www.hetgeheimvan.nl

Hans Kuyper

Het geheim van de gifmengers

Tekeningen ivan en ilia

LEOPOLD / AMSTERDAM

Eerste druk 2017

© 2017 tekst: Hans Kuyper

Omslagillustratie: Saskia Halfmouw

Illustraties binnenwerk: ivan en ilia

Vormgeving omslag, logo en schutbladen: Rob Galema

Uitgeverij Leopold, Amsterdam / www.leopold.nl

ISBN 978 90 258 7380 6 / NUR 282

Uitgeverij Leopold drukt haar boeken op papier met het fsc®-keurmerk.
Zo helpen we waardevolle oerbossen te behouden.

Inhoud

Pieter is meer dan jarig	7
Vader neemt ons mee	12
Van Houten komt terug	22
Hendrik heeft een plan	30
Ouwe Teeuwis schrikt zich een ongeluk	36
Sjaak mist zijn vriendjes	45
Meneer Casparus verklapt een geheim	53
Kees stikt bijna	62
Mr. Middlemiss stookt de ketels op	68
Moeder moet naar boven	77
Aagje legt haar pen neer	87

Hans vertelt nog even verder 95

*Het IJ is breed, de Zaan is breed:
Wie wil de Zaan bevaren?
Men vindt er molens bij de vleet,
En rijke molenaren;
Maar wie de slanke dochters ziet,
Denkt aan de dikke molens niet.*

– Nicolaas Beets, *Zaans Liedeken*, 1841

Pieter is meer dan jarig

de nacht van zaterdag 15 maart 1856

Van harte gelukgewenst, Pieter!

Niet met je verjaardag, die hebben we afgelopen winter al gevierd natuurlijk. Dat was een leuk feestje, vooral omdat je zwager Meindert iets te veel brandewijn gedronken had en net zo lang bleef zingen tot onze Grietje huilend naar huis ging. Ik ben zó blij dat ik niet getrouwd ben!

Nee, ik feliciteer je omdat de klok net twaalf geslagen heeft, en je nu dus precies tien jaar en vijftien dagen oud bent. Ik denk niet dat je begrijpt hoe belangrijk dat is. En er zijn meer dingen die je niet weet. Misschien heb je er zelfs nog nooit over nagedacht.

Bijvoorbeeld waarom jij, als enige van alle kinderen in onze familie, twee voornamen hebt. Of hoe het kan dat onze vader een grote chocoldefabrikant is geworden. Hoe het komt dat we zo veel geld hebben. Over die dingen denk jij niet na, die zijn nu eenmaal zo.

Jij ligt gewoon boven te slapen.

Maar je bent tien jaar en vijftien dagen oud. De tijd is gekomen om je over zulke zaken te vertellen. En daarom ben ik vannacht beneden in de mooie kamer gaan zitten om het allemaal voor je op te schrijven. Als ik flink doorwerk, kan het af zijn als de zon opkomt. Maar dan moet ik niet te veel naar buiten kijken natuurlijk, waar de maan de golfjes van de Zaan zilver kleurt. En ik moet ook

niet te lang mijmeren over de dingen van vroeger. Ik moet ze gewoon opschrijven zoals ze gebeurd zijn.

Nou, daar gaan we dan.

Toen jij werd geboren, Pieter, was het bitter koud. Er stond een gure oostenwind en vader was de hele nacht op de molen geweest. Ouwe Teeuwis moest hem gaan halen met de schuit. Vader liep meteen door naar het raadhuis en belde de bode uit zijn bed om aangifte te doen. Daarna ging hij bij moeder kijken.

Moeder was toen al op leeftijd, bijna te oud om nog kinderen te krijgen. Maar ze lag er gezond bij in de bedstee toen vader binnenstapte. Ouwe Teeuwis, die met vader meeg gekomen was, bleef uit respect op de drempel van de woonkamer staan. De buurvrouw had jou net gewassen en ingebakerd en je lag rustig in mijn armen. Ik keek naar je knijpoogjes en wist dat je een bijzonder kind was.

‘Goed gedaan, Cornelia,’ zei vader. ‘Weer een jongen, dat is mooi.’

‘Heb je hem al aangegeven?’ vroeg moeder. ‘Hoe heb je hem genoemd?’

‘Hendrik, natuurlijk,’ zei vader.

Ik zag moeders gezicht wit wegtrekken en ik was zelf ook behoorlijk geschrokken.

‘Niks daarvan!’ riep moeder uit. ‘Niet weer die ongeluksnaam. Ga terug en laat ze er Pieter van maken, naar mijn broer.’

Vader aarzelde.

‘Dat kan niet,’ zei hij. ‘Hij is al ingeschreven. De bode heeft ervoor getekend.’

‘Dan laat je hem er Pieter vóór schrijven,’ zei moeder beslist. ‘Pieter Hendrik, dat klinkt deftig genoeg.’

‘Het is vijf uur in de ochtend, Cornelia,’ riep vader uit. ‘Die arme man ligt net weer in zijn bed!’

Maar moeder zweeg en keek vader streng aan, je weet wel, met die blik die ze ook altijd heeft als je iets gedaan hebt wat niet mag. Met die blik krijgt ze alles voor elkaar, zelfs zonder iets te zeggen.

Dus vader had geen keus. Hij moest terug de vrieskou in om je naam te laten veranderen. Ik kon aan hem zien dat hij er geen zin in had om dat eind weer te moeten lopen. Het nieuwe raadhuis stond helemaal aan het andere eind van de Zaanbocht.

‘Ik loop wel effe met je op, baas,’ zei Ouwe Teeuwis, en hij begon alvast zijn pijpje te stoppen.

Vader zuchtte diep, draaide zich om en liep de kamer uit. Ouwe Teeuwis grijnsde even naar me en volgde hem naar buiten. Ik keek naar moeder, die haar kwade ogen had gesloten en achterover in de kussens leunde.

‘Niet nog een Hendrik. Wat jij, Aagje?’ mopperde ze.

Ik keek naar jou en zei niets. Ik was er namelijk niet zo zeker van. Je zag er heel erg als een Hendrik uit.

Er waren twee Hendriks vóór jij werd geboren, Pieter. Hendrik de Eerste leefde maar kort, hij kon nog niet eens lopen toen hij stierf. Ik was toen nog klein en weet er niet veel meer van. Maar Hendrik de Tweede heb ik heel goed gekend. Hij was bijzonder en hij heeft veel voor de familie betekend, ook al is hij niet heel oud geworden.

Jij weet niets van die Hendrik. Dat komt doordat moeder niet over hem wil praten, dat doet haar nog altijd te veel verdriet. Wat vader denkt weet ik niet, maar soms heb ik het gevoel dat hij Hendrik bijna vergeten is. En je

andere broers en zussen hebben hem lang niet zo goed gekend als ik.

Het is niet eerlijk als Hendrik vergeten wordt. En dus schrijf ik dit verhaal voor je op. Het verhaal van het avontuur dat Hendrik en ik beleefd hebben, en van onze ontmoeting met de gifmengers. Het verhaal dat ons leven voor altijd heeft veranderd.

Buiten hebben grote, donkere wolken de maan opgeslokt. Ik kan het theekoepeltje in onze overtuin nauwelijks meer zien en de Zaan daarachter is een breed, zwart gat geworden. Alleen bij oliefabriek De Liefde, schuin aan de overkant, brandt nog licht. De stoommachines daar gaan dag en nacht door. Ik kan ze horen stampen en sissen, als een ongeduldig, steenkoolvretend monster.

De wind steekt op, het zal wel gaan regenen straks. Ik vul de inktpot bij en ik begin.

Vader neemt ons mee

woensdag 12 juni 1839

Ik weet nog goed wanneer we de gifmenger voor het eerst zagen, Pieter.

Het was op Sint Odulphus, de laatste dag van de Wormer kermis. Vader had ons 's ochtends vroeg al meegenomen naar de overkant van de Zaan. We hadden allemaal gespaard om iets te kunnen kopen en vader had ook wat geld uit het zwarte kistje onder de bedstee gehaald. Dat was bijzonder, want in die tijd hadden we niet veel geld. We zijn een paar jaar later pas rijk geworden.

Het was druk op de veerschuit en ook over het zandpad naar het dorp liepen veel mensen. Sommigen kwamen ons tegemoet, omdat het die dag ook kaasmarkt was in Wormerveer. Maar de meesten gingen net als wij naar het oosten, naar de kermis. De velden langs de weg waren prachtig gekleurd door de pinksterbloemen.

‘Kermisblommen,’ zei vader.

We waren met z'n zessen, Dirk was bij moeder gebleven omdat hij nog in de luiers lag. De kleintjes liepen steeds vooruit en vader moest ze telkens terugroepen. Soms raakten ze ons even kwijt tussen al die vreemde benen. Hendrik liep met Grietje en mij hand in hand.

‘Zou die draaimolen er weer zijn?’ vroeg hij zich af.

Het vorig jaar had hij nog ruzie-

